

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων

Οι απτές στιγμές μιας πόλης

Κωνσταντίνα Καλλιντζή

Αρχαιολόγος (Δρ)

Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Ξάνθης

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων βρίσκεται στον σύγχρονο οικισμό και στεγάζει ευρήματα από την πόλη και το νεκροταφείο των αρχαίων Αβδήρων και της διάδοχής στα βυζαντινά χρόνια πόλης, του Πολυστύλου. Η έκθεση καλύπτει την περίοδο από τον 7ο αι. π.Χ. μέχρι τον 12ο αι. μ.Χ. και είναι θεματική, αποσκοπώντας στο να καταστήσει τον επισκέπτη κοινωνό της καθημερινής ζωής των κατοίκων στον δημόσιο και στον ιδιωτικό βίο τους. Στο κείμενο αυτό θα επιχειρήσουμε, αφενός να δώσουμε στον αναγνώστη μια σφαιρική εικόνα του μουσείου και, αφετέρου, να παρουσιάσουμε επιλεγμένα εκθέματα από όλες τις θεματικές ενότητες. Εστιάζοντας σε συγκεκριμένα αντικείμενα, επιδιώκουμε να προσελκύσουμε το ενδιαφέρον του σε συγκεκριμένες στιγμές της ζωής των αρχαίων και να προκαλέσουμε συγκρίσεις με τη δική του καθημερινότητα. Με το τέλος της ανάγνωσης, ελπίζουμε, ότι θα έχει κίνητρο για μια πραγματική επίσκεψη!

Λέξεις ευρετηρίου

Αβδηρα
δημόσιος βίος
ιδιωτικός βίος
ταφικά έθιμα

Ιδωμένο από μια οπτική γωνία, το μουσείο είναι στιγμές. Στιγμές για τον επισκέπτη, για τους αρχαιολόγους, τους μουσειολόγους και τους συντηρητές, για τους φροντιστές του κτηρίου, για τους μελετητές των εκθεμάτων του. Το μουσείο των Αβδήρων, παρουσιάζει στον επισκέπτη στιγμές από τον δημόσιο και ιδιωτικό βίο των κατοίκων της πόλης και προσπαθεί να συλλάβει στιγμές από εσώτερες σκέψεις τους, όπως είναι αποτυπωμένες σε ταφικές τελετουργίες. Κάποιες από αυτές θα ψηλαφήσουμε στη συνέχεια.

Ιστορίες

... των Αβδήρων

Η Μυθολογία διηγείται ότι τα Άβδηρα ιδρύθηκαν από τον Ηρακλή στη μνήμη του φίλου του Άβδηρου, που τον κατασπάραξαν τα ανθρωποφάγα άλογα του βασιλιά των Θρακών Διομήδη. Η Ιστορία αναφέρει ότι ιδρύθηκαν δύο φορές, από δύο ιωνικές πόλεις: την πρώτη φορά το 675 π.Χ. από κατοίκους των Κλαζομενών, την δεύτερη το 545 π.Χ. από κατοίκους της Τέω. Η επιλογή της θέσης για την αποικία αποδείχθηκε σοφή: η πόλη προκοψε, κατασκεύασε τείχη και λιμάνια, ίδρυσε ιερά, χάραξε δρόμους, ύψωσε τύμβους, καλλιέργησε τη γη με σιτηρά και αμπέλια. Η ακμή της θα κορυφω-

θεί στον 6ο και 5ο αι. π.Χ. Τότε ήταν που ηττήθηκαν οι Θράκες, που έζησε ο Δημόκριτος, που φιλοξενήθηκε ο Ξέρξης, που κυκλοφορούσαν ευρέως τα νομίσματά της. Προϊόντος του χρόνου, όμως, σημειώνονται μεταβολές: ο κόλπος, η ζωτική δύναμη της εμπορικής πόλης, επχωματώνεται από φυσικά αίτια· ένα θρακικό φύλο, οι Τριβαλλοί, καταστρέφουν την ύπαιθρο και αποδεκατίζουν τον ανδρικό πληθυσμό· ο Φίλιππος Β΄ της Μακεδονίας καταλαμβάνει την περιοχή. Υπό το βάρος αυτών των γεγονότων, η πόλη μεταφέρεται νοτιότερα, και ξαναχτίζεται. Μια δεύτερη ακμή την περιμένει, και θα πορευτεί στους αιώνες ομαλά, μέχρι που, το 175 π.Χ., τα στρατεύματα των Ρωμαίων και των Περγαμηνών θα την κυριεύσουν με προδοσία, θα την ξεθεμελιώσουν και θα εξανδραποδίσουν τους κατοίκους της. Τότε σήμανε η αρχή του τέλους. Οι πολιτικές και οικονομικές συγκυρίες ωθούν τον πληθυσμό βορειότερα, εκεί που διέρχεται, πλέον, η Εγνατία Οδός. Στον 4ο αι. μ.Χ. έλη έχουν κατακλύσει τα εύφορα χωράφια, πλημμύρες καταχώνουν τα οικοδομήματα της πόλης, οι κάτοικοι, αισθητά μειωμένοι, μετακομίζουν στον λόφο της αρχαίας Ακρόπολης. Αργότερα, όταν το επιβάλουν οι πολιτικές συγκυρίες, θα τον τειχίσουν, μετατρέποντάς τον στο βυζαντινό Πολύστυλον. Έ-

1. Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων.

νας μικρής σημασίας οικισμός ήταν, που όμως επιβίωσε μέχρι το τέλος του Βυζαντίου, εξαιτίας του λιμανιού του.

... των ανασκαφών

Τα Άβδηρα ανασκάφτηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα από πολλούς και διαφορετικούς ανασκαφείς, σε πολλές ανασκαφικές περιόδους, με ποικίλα συστήματα έρευνας, που διαφοροποιούνται ανάλογα με το τρόπο της εποχής και την προσωπικότητα του ανασκαφέα.

Η συστηματική έρευνα στην αρχαία πόλη ξεκίνησε το 1950 από τον Δημήτρη Λαζαρίδη. Μεγάλο μέρος της δραστηριότητας της Εφορείας Αρχαιοτήτων απορρόφησαν οι σωστικές ανασκαφές στα νεκροταφεία, απαραίτητες λόγω της εντατικής καλλιέργειας, των λαθρανασκαφών, της οικοδομικής δραστηριότητας και των δημοσίων έργων. Τις τελευταίες δεκαετίες υλοποιούνται ευρωπαϊκά προγράμματα που περιλαμβάνουν εργασίες διαμόρφωσης, ανάδειξης και ενοποίησης των

ορατών μνημείων, ώστε να είναι προσιτά και κατανοητά στον επισκέπτη.

Από τις έρευνες αυτές γνωρίζουμε ότι η πόλη είχε δύο διαδοχικούς οχυρωματικούς περιβόλους με ισχυρά τείχη, ακρόπολη, λιμάνια, θέατρο, ιερά, οργανωμένο οδικό δίκτυο και αποχετευτικό σύστημα. Έχουν ανασκαφεί τμήματα της πόλης των Κλαζομενίων και των Τηίων, δημόσια κτήρια, κατοικίες, λουτρώνες, ο επισκοπικός και δύο κοιμητηριακοί ναοί του Πολυστύλου και μεγάλος αριθμός τάφων όλων των εποχών. Στο οργανωμένο τμήμα του αρχαιολογικού χώρου ο επισκέπτης θα δει αρκετά από αυτά.

... του μουσείου

Τα ευρήματα από τις ανασκαφές των Αβδήρων μεταφέρονταν αρχικά στο μουσείο Καβάλας. Από το 1973 φυλάσσονταν στο μουσείο Κομοτηνής και την αρχαιολογική συλλογή Αβδήρων.

Οι ενέργειες του Υπουργείου Πολιτισμού για ανέγερση μουσείου ξεκίνησαν το 1976. Η ολοκλή-

2. Το πρώτο τμήμα της περιήγησης.

ρωσή τους οφείλεται σε συνδυασμένες προσπάθειες της Πολιτείας, τοπικών αρχόντων (Χάρη Ατματζίδη, Βουλευτή Ξάνθης, Δημητρίου Βουρβουκέλη και Βασίλη Τσιροχόγλου, Προέδρων Κοινότητας Αβδήρων) και της ΙΘ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (Διαμαντή Τριαντάφυλλου, Προϊστάμενου, Ευδοκίας Σκαρλατίδου, Αρχαιολόγου).

Το κτήριο οικοδομήθηκε στο διάστημα 1989-1992 (εικ. 1). Το 1995 δρομολογήθηκε ο εξοπλισμός των χώρων και η μεταφορά των αρχαίων από τα μουσεία Καβάλας και Κομοτηνής. Το εκθεσιακό πρόγραμμα εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο το 1997. Τα έτη 1998-1999 έγινε ο σχεδιασμός και το στήσιμο της έκθεσης, που εγκαινιάστηκε τον Ιανουάριο του 2000. Προϊστάμενος της ΙΘ' ΕΠΚΑ ήταν ο Διαμαντής Τριαντάφυλλος, υπεύθυνες αρχαιολόγοι η Κωνσταντίνα Καλλιντζή και η Δόμνα Τερζοπούλου και αρχιτέκτονας ο Νίκος Σουλάκης.

Μια γοργή περιήγηση

Πριν να ξεκινήσουμε, θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι τα εκθέματα προέρχονται αποκλειστικά από την πόλη και το νεκροταφείο της, ότι η έκθεση αναπτύσσεται στο ισόγειο και τον όροφο του κτηρίου και είναι δομημένη κατά θεματικές ενότητες.

Στο πρώτο τμήμα υπάρχει εποπτικό υλικό για τη μυθολογία, την ιστορία και την αρχαιολογική έρευνα της περιοχής. Άμεση σύνδεση με το παρελθόν της επιδιώκουν κείμενα αρχαίων συγγραφέων που αναφέρονται στα Άβδηρα. Έντονη νιώθουμε την παρουσία του Δημόκριτου, του Λεύκιππου, του Ανακρέοντα, και άλλων επιφανών Αβδηριτών, βιογραφικά στοιχεία των οποίων μας μεταφέρουν στην εποχή τους (εικ. 2). Τα πρώτα αντικείμενα μας δίνουν πληροφορίες για την κρατική οργάνωση, την θρησκευτική ζωή και την πολεμική δραστηριότητα, ενώ η προθήκη των νομισμάτων (εικ. 3) καταλαμβάνει περίοπτη θέση, επισημαίνοντας την ενδιαφέρουσα νομισματοκοπία των Αβδήρων.

3. Άποψη του εκθεσιακού χώρου του ισόγειου.

4. Αμφορείς και ενσφράγιστες λαβές.

5. Η αίθουσα της ενότητας «Καλλωπισμός».

Ακολουθώντας, θα δούμε αντικείμενα σχετικά με ποικίλες επαγγελματικές δραστηριότητες, όπως είναι η άσκηση της αλιείας, της ιατρικής, η αγγειοπλαστική και η κατασκευή ειδωλίων, καθώς και το εμπόριο, η πιο προσοδοφόρα δραστηριότητα των κατοίκων της (εικ. 3, 4).

Στον όροφο θα ριξουμε μια αδιάκριτη ματιά στην οικιακή ζωή, βλέποντας αγγεία όλων των εποχών και ποικίλων χρήσεων (εικ. 16, 17), λυχνάρια και υφαντικά βάρη.

Συνεχίζοντας την αδιακρισία, θα εισέλθουμε στα πιο ιδιαίτερα διαμερίσματα ανδρών και γυναικών (εικ. 5), για να γνωρίσουμε τρόπους ενδυμασίας και κόμμωσης (εικ. 6), σκεύη και σύνεργα καλλωπισμού, και, βέβαια, κοσμήματα (εικ. 7).

Η παιδική ζωή είναι άρρηκτα δεμένη με την οικία, όπου περνούσαν τον περισσότερο χρόνο τους τα νεαρά μέλη της οικογένειας: παιχνίδια, κοσμήματα, θήλαστρα και σύνεργα γραφής, φωτίζουν στιγμές της ζωής τους (εικ. 22).

6. Κεφαλές ειδωλίων γυναικείων μορφών (4ος-2ος αι. π.Χ.).

7. Ζεύγος χρυσών ενωτίων (2ος αι. π.Χ.).

8. Η είσοδος στην αίθουσα «Δημήτρη Λαζαρίδη», όπου τα ταφικά ευρήματα.

Το επόμενο τμήμα είναι αφιερωμένο στην τελευταία κατοικία και στο *επέκεινα* (εικ. 8). Στη διαφοροποιημένη από το υπόλοιπο μουσείο αίθουσα «Δημήτρη Λαζαρίδη», θα δούμε ταφικά σύνολα και επιτύμβια σήματα, ποικίλα είδη τάφων και παρουσίαση ανθρώπινων καταλοίπων (εικ. 9).

Στιγμές

Το πολίτευμα προστατεύεται

Σε μαρμάρινη πλάκα αναγράφεται νόμος των αρχών του 3ου αι. π.Χ. που αφορά στην προστασία του πολιτεύματος (εικ. 10): όποιος καταγγείλει μια προετοιμαζόμενη στάση και η καταγγελία επαληθευθεί, εάν μεν είναι ελεύθερος πολίτης θα αμείβεται από την πόλη με ένα τάλαντο, εάν δε είναι δούλος, θα λάβει αμοιβή, άγνωστη σε μας, αφού δεν σώθηκε το υπόλοιπο κείμενο. Αν κρίνουμε από αντίστοιχο νόμο της Θάσου, στον δούλο προσφέρονται χρήματα και η ελευθερία του. Πρόκειται

για πολύ σημαντικό νόμο των Αβδήρων, που έχει στόχο την αντιμετώπιση εσχάτης προδοσίας ή συννομίας κατά του πολιτεύματος.

Το ιερό της Δήμητρας και η αδελφή του Δημόκριτου

Στα Άβδηρα σημαντική ήταν η λατρεία της Δήμητρας, για την οποία τελούσαν τα «Θεσμοφόρια», γιορτή που διαρκούσε τρεις μέρες. Στις τελετές συμμετείχαν αποκλειστικά γυναίκες. Έξω από τα τείχη είχε ιδρυθεί υπαίθριο αγροτικό ιερό της θεάς, με μνημειακή κλίμακα που οδηγεί στους βωμούς. Οι γυναίκες προσέφευγαν σε αυτήν με αναθήματα: χιλιάδες μικροσκοπικές υδρίες και πλήθος πήλινων αγαλματιδίων (εικ. 11) προσφέρθηκαν. Βλέποντας κάποια από αυτά στην προθήκη, νιώθουμε τη λαχτάρα τους για καλή σοδειά. Το ιερό λειτούργησε πάνω από διακόσια χρόνια (525-300 π.Χ. περίπου). Η αδελφή του Δημόκριτου, που υπήρξε ιέρεια της Δήμητρας, ίσως να είχε ιερουργήσει σε αυτό.

9. Άποψη της αίθουσας «Δημήτρη Λαζαρίδη».

[ὅς ἂν ἐπανάστασιν]
ἐπιβουλεγομέν[ην]
ἐπὶ ᾿Αβδηρα κατέειπ[η]
4 καὶ φανῇ ἀληθ[ῆς οὐ]-
σα, ὁ μὲν ἐλε[ύθερος]
λήψεται παρὰ τῆς
πόλεως τάλαντον,
8 [ὁ δὲ δοῦλος;- - -]

10. Νόμος για την προστασία του πολιτεύματος.

11. Ειδώλια από το Ιερό της Δήμητρας.

Ένας κουμπαράς

Το 1992 ανάμεσα στις γκρεμίσματα ενός πύργου του τείχους, βρέθηκε μια μικροσκοπική υδρία (εικ. 12), σαν αυτές που αφιερώνονταν στο ιερό της Δήμητρας. Περιείχε θησαυρό από 27 χάλκινα νομίσματα Αβδήρων. Αν πρόκειται για απόκρυψη ή απώλεια δεν είναι εύκολο να το συμπεράνουμε· η αποθησαύριση, πάντως, έγινε κάπου ανάμεσα στα 315 και 300 π.Χ. Τα νομίσματα έχουν στην πρόσθια όψη τους (εμπροσθότυπος) το έμβλημα των Αβδήρων, τον γρύπα, ενώ στην πίσω (οπισθότυπος) αναγράφεται το όνομα του άρχοντα του νομισματοκοπείου. Δύο ονόματα είναι τα επικρατέστερα: Πάρμης και Πυθής.

Όχανο

Όχανο λέγεται η μεταλλική ταινία που είναι στερεωμένη στο εσωτερικό της ασπίδας, κατακόρυφα και έκκεντρα. Πάνω σε αυτό στηρίζεται μεταλλική λαβή με την οποία συγκρατείται ο βραχίονας του πολεμιστή. Στο τείχος των Κλαζομενίων βρέθηκαν

κομμάτια από έναν τέτοιο χάλκινο ιμάντα, ιδιαίτερα διακοσμημένο. Παριστάνονται μυθολογικές σκηνές μέσα σε μετόπες πλαισιωμένες από αφηρημένα μοτίβα. Η κορυφή κοσμεύεται με ανθέμιο. Η καλύτερα διατηρημένη παράσταση αποδίδει την πάλη του Θησέα με τον Μινώταυρο. Χρονολογείται το 575-550 π.Χ. (εικ. 13).

Ένα σφραγισμένο κεραμίδι

Από τα σημαντικότερα εκθέματα του μουσείου είναι ένα μικρό θραύσμα κεραμιδιού στέγης που διατηρεί το αποτύπωμα κυκλικής σφραγίδας (εικ. 14). Παριστάνεται τετράπλευρος πύργος με επάλξεις· ευδιάκριτη είναι η λέξη «ΤΕΙΧΟΠΟΙΩΝ». Τειχοποιοί ονομάζονταν οι κατασκευαστές των τειχών ή οι επιφορτισμένοι με την επισκευή τους άρχοντες. Στη δεύτερη περίπτωση, πληροφορούμαστε τον συγκεκριμένο θεσμό στα Άβδηρα από την επιγραφή αυτή. Η σφράγιση δηλώνει ότι τα κεραμίδια αποτελούν δημόσια περιουσία, η οποία προστατεύεται. Η παράσταση μας δείχνει τη μορφή του πύργου

12. Θησαυρός νομισμάτων.

13. Τμήμα από χάλκινο όχανο ασπίδας.

14. Τμήμα ενσφράγιστης κεράμου στέγης.

15. Τμήμα τοιχογραφίας από τάφο του 11ου αι. μ.Χ. στο Πολύστυλον.

με τις επάλξεις του, σημαντικό στοιχείο, μια και σήμερα σώζεται μόνον το κατώτερο τμήμα των πυργων. Βρέθηκε μπροστά στη δυτική πύλη, σε στρώμα από πολλά κεραμίδια. Αυτό σημαίνει ότι οι πύργοι ήταν στεγασμένοι.

Αμφορείς

Οι εμπορικοί αμφορείς είναι μεγάλα αγγεία με δύο λαβές και μυτερή βάση. Χρησίμευαν για συσκευασία, αποθήκευση, μεταφορά και πώληση πλήθους προϊόντων. Εκτός από κρασί και λάδι, περιείχαν γάρο, μέλι, ξύδι, όσπρια, ελιές, αλίπαστα, σιτάρι, αλεύρι κτλ. Πολλά από τα εργαστήρια κατασκευής τους σφράγιζαν τις λαβές με ποικίλα εμβλήματα, που σήμερα αποτελούν εργαλείο των αρχαιολόγων για τη χρονολόγησή τους. Οι αμφορείς και οι ενσφράγιστες λαβές που εκτίθενται στο μουσείο Αβδήρων προέρχονται από πόλεις του Αιγαίου. Αποτελούν τεκμήρια της οικονομικής δραστηριότητας της πόλης από τα τέλη του 5ου έως τον 1ο αι. π.Χ. (εικ. 4). Δείχνουν όμως και μια άλλη δραστηριότητα, την ανακύκλωση, καθώς μετά την κατανάλωση του προϊόντος που περιείχαν, πολλοί από αυτούς χρησιμοποιήθηκαν για ενταφιασμό βρεφών και αφύγρانشη δαπέδων.

Τμήμα βυζαντινής τοιχογραφίας

Από το Πολύστυλον προέρχεται τοιχογραφία του 11ου αι. (εικ. 15). Διακοσμούσε την κόγχη κτιστού τάφου (αρκοσόλιο), στην εξωτερική όψη του βόρειου τοίχου του επισκοπικού ναού. Παριστάνεται ρόδακας με σταυρό, μοτίβο που αποτελεί μίμηση κεραμοπλαστικού κοσμήματος. Για τη χάραξη χρησιμοποιήθηκε διαβήτης. Αποτέλεσε την έμπνευση για το έμβλημα του Καποδιστριακού Δήμου Αβδήρων.

Τα αγγεία των πρώτων αποίκων

Οι Κλαζομένιοι, που έφτασαν πρώτοι στις εκβολές του Νέστου και επέλεξαν τη συγκεκριμένη περιοχή για την ίδρυση της αποικίας τους, δεν κατόρθωσαν να επιβιώσουν. Τίποτα δεν θα γνωρίζαμε, λοιπόν, για την παραμονή τους, αν δεν ανακαλύπταμε τα νεκροταφεία που ίδρυσαν γύρω από την πόλη. Στο μεγαλύτερο από αυτά, για διάστημα μισού αιώνα περίπου (μέσα 7ου - αρχές 8ου αι. π.Χ.) εναπέθεταν μέσα σε μεγάλα αγγεία τα παιδιά τους, τα οποία δεν είχαν αντέξει τις ασθένειες που έφερνε το κακό κλίμα του τόπου. Τηρώντας τα έθιμα, κατέθεταν προσφορές, κυρίως αγγεία· αγγεία με ποικίλα σχήματα και διακόσμηση, από τα πιο απλά έως τα πιο

16. Αποψη της ενότητας «Οικιακός Βίος».
Αριστερά δύο προθήκες με αγγεία των Κλαζομενίων.
Δεξιά προθήκη με επιτραπέζια και μαγειρικά σκεύη.

περίτεχνα, εισαγόμενα ή τοπικής παραγωγής. Έτσι, αντίστοιχης σημασίας με τη συμβολή τους στην ίδρυση της αποικίας, είναι και η συμβολή τους στις αρχαιογνωστικές επιστήμες του σήμερα. Για τούτο, αφιερώσαμε δύο προθήκες για την έκθεση των αγγείων τους (εικ. 16).

17. Αρωματοδοχεία (τέλη 6ου αι. π.Χ. - 1ος αι. μ.Χ.).

Δοχεία για αρώματα

Τα αρώματα, κυρίως με τη μορφή ελαίων, είχαν μεγάλη σημασία στη ζωή των αρχαίων, τόσο σε ιδιωτικές, όσο και σε δημόσιες εκδηλώσεις. Έτσι, δημιούργησαν μικρά κομμοτεχνήματα από ποικίλα υλικά για τη μεταφορά και τη χρήση των πολύτιμων υγρών. Στα Άβδηρα έχει βρεθεί μεγάλος αριθμός από αρωματοδοχεία όλων των εποχών, που είχαν χρησιμοποιηθεί σε ταφικές τελετουργίες. Είναι κυρίως εισηγμένα και δεν διαφέρουν από αυτά που έχουν βρεθεί στον υπόλοιπο ελληνικό κόσμο. Βλέποντάς τα συγκεντρωμένα στην ίδια προθήκη, αντιλαμβανόμαστε την ποικιλία και την εξέλιξη του σχήματος αυτού, το οποίο, εκτός από τις χρηστικές, κάλυπτε και τις ανάγκες επίδειξης, προσφέροντας εφήμερη πολυτέλεια (εικ. 17).

Η μικρή Νάνη

Το 1993 κατά τις εργασίες άρωσης στο νεκροταφείο των τύμβων βρέθηκε μικρή επιτύμβια στήλη από μάρμαρο. Ιδιαίτερα λιτή, έχει για μοναδική διακόσμηση στην κορύφωσή της αέτωμα (εικ. 18). Μας προσφέρει όμως κάτι σημαντικό· το όνομα της νεκρής και του πατέρα της: Νάνη, κόρη του Πάρμιδος. Η μορφή της στήλης και των γραμμάτων οδηγούν σε χρονολόγηση γύρω στο 350 π.Χ. Το όνομα Νάνη, ιωνικής προέλευσης, είναι υποκοριστικό. Πάρμις ονομαζόταν άρχων του νομισματοκοπείου, τα νομίσματα του οποίου κυκλοφόρησαν την περίοδο 336-300 π.Χ. Δεν αποκλείεται να ταυτίζεται με τον πατέρα της Νάνης, καθώς, το διάστημα ανάμεσα στην κατασκευή της στήλης και στην κοπή των νομισμάτων, δεν είναι μεγάλο. Έτσι, δεν αποφεύγουμε τη σκέψη ότι ο Πάρμις έχασε την κόρη του όταν αυτή ήταν μικρή και ο ίδιος νέος. Έχοντας ασχοληθεί με τα κοινά, σε μεγαλύτερη ηλικία, ανέλαβε το αξίωμα του άρχοντα του νομισματοκοπείου.

Ένα μνημείο μάς συστήνεται

«Είμαι το μνημείο της Αρτεμισίας, της κόρης του Νυμφόδωρου. Με κατασκεύασε η μητέρα της» (εικ. 19). Τα ιωνικά μνημεία πολλές φορές έχουν τη συνήθεια να απευθύνονται στον περαστικό, δίνοντας πληροφορίες για τον νεκρό. Χάρη σε αυτό, και συναξιολογώντας μαρτυρίες νομισμάτων και αρχαίων συγγραφέων, συνάγουμε ότι η Αρτεμισία, που

18. Η επιτύμβια στήλη της Νάνης.

19. Το μνημείο της Αρτεμισίας.

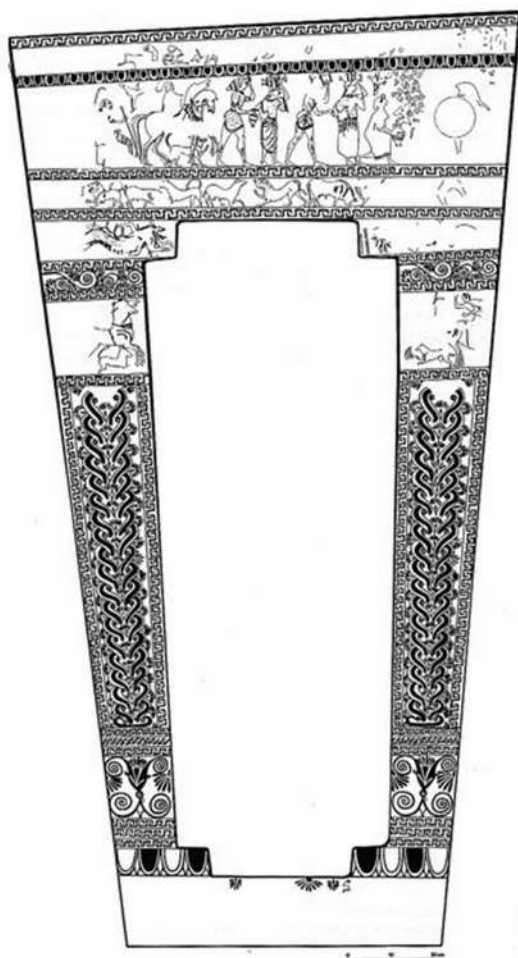

πέθανε ανάμεσα στα 475-450 π.Χ., ήταν πιθανότατα κόρη του μεγάλου πολιτικού και διπλωμάτη Νυμφόδωρου, ο οποίος διετέλεσε άρχων του νομισματοκοπείου στα 446-445 π.Χ. και έδρασε στα πρώτα χρόνια του Πελοποννησιακού Πολέμου, κινούμενος ανάμεσα στους Αθηναίους, τους Οδρύσες και τους Μακεδόνες.

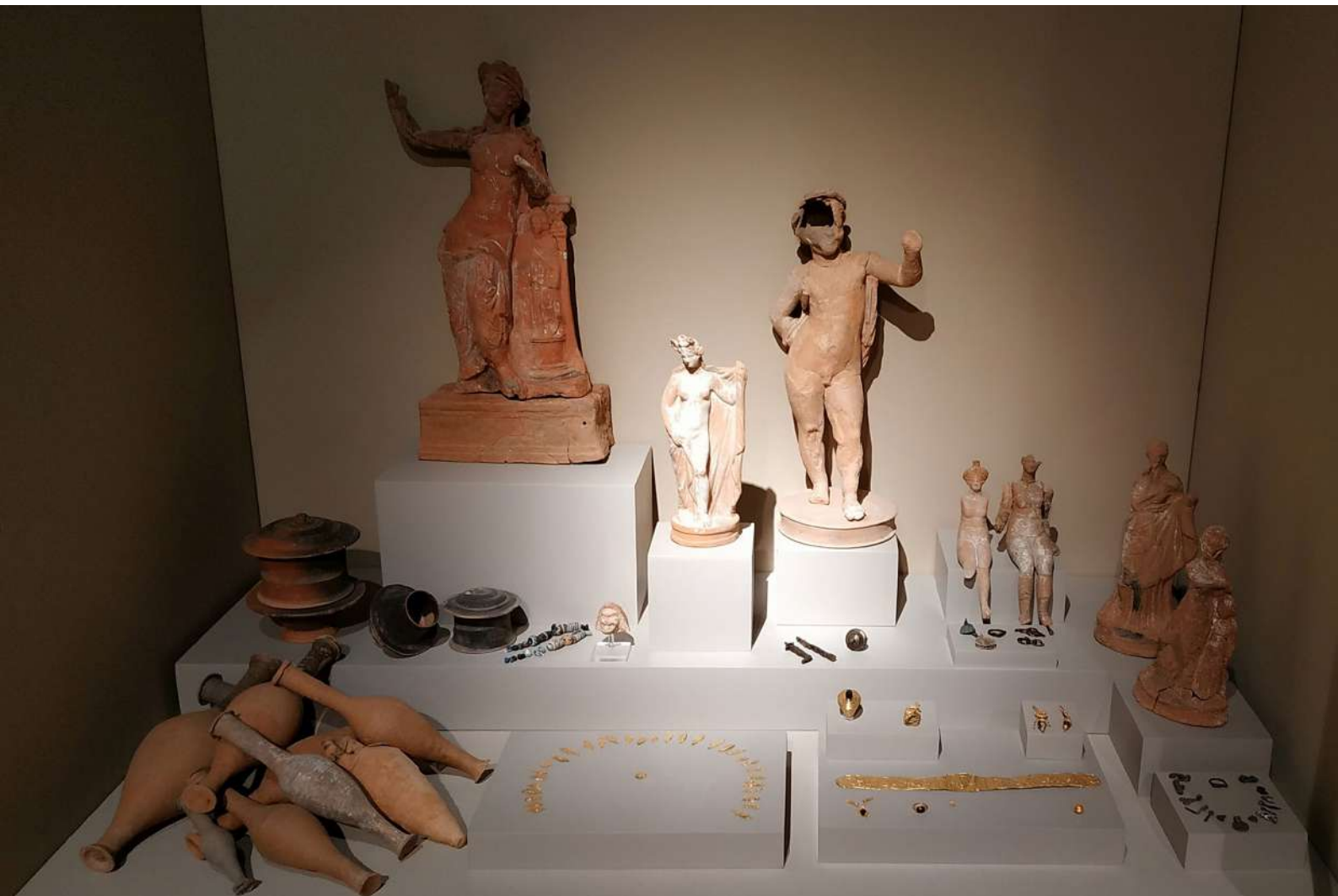
Η σαρκοφάγος του Τρωίλου

Όρθια, όπως και στο εργαστήριο του αρχαίου Αβδηρίτη, βρίσκεται τοποθετημένη πήλινη ζωγραφιστή σαρκοφάγος, η λεγόμενη «Σαρκοφάγος του Τρωίλου» (εικ. 20). Η ιστορία της είναι μακρά. Γύρω στα 480-470 π.Χ., αγοράστηκε από την οικογένεια μιας Αβδηρίτισσας. Θα πρέπει να τους στοί-

χισε ακριβά. Δεν ξέρουμε το όνομα του ντόπιου καλλιτέχνη, σίγουρα όμως είχε επηρεαστεί από κάποιο κλαζομενιακό κέντρο παραγωγής παρόμοιων σαρκοφάγων. Ο Διαμαντής Τριαντάφυλλος που τη μελέτησε, μας λέει ότι ανήκει στην «ομάδα Albertinum». Ήλθε στο φως το φθινόπωρο του 1974 με την άροση, σπασμένη σε πολλά κομμάτια. Η συγκόλλησή της έγινε στο μουσείο Κομοτηνής από τον συντηρητή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου Τριαντάφυλλο Κοντογιώργη, με βοηθούς τους αρχαιοφύλακες Χρήστο Λυμπερίδη και Μανώλη Μεντεσίδη. Εκτέθηκε πρώτη φορά το 1976 στο μουσείο της Κομοτηνής, που εγκαινιάστηκε τότε. Το 1995 μεταφέρθηκε στο μουσείο Αβδήρων για να κοσμήσει τη μόνιμη έκθεσή του. Παρόλο που είναι

20. Η σαρκοφάγος του Τρωίλου.

21. Κτερίσματα τάφου νεαρής γυναίκας.

κατάκοσμη από παραστάσεις και αφηρημένα μοτίβα, η σαρκοφάγος οφείλει το όνομά της σε σκηνή από τον Τρωικό Πόλεμο, τον μύθο του Τρωίλου. Από αριστερά προς τα δεξιά εικονίζεται ο Πρίαμος καθισμένος σε θρόνο, ο Τρωίλος με τα άλογα και τον σκύλο του, δύο γυναίκες και δύο άνδρες με υδρίες, μία γυναίκα που γεμίζει την υδρία της στην κρήνη, και πίσω από την κρήνη ο Αχιλλέας που караδοκεί για να σκοτώσει τον νεαρό.

Η «άωρη» κόρη

Στα μέσα του 2ου αι. π.Χ. πέθανε στα Άβδηρα μια νεαρή γυναίκα που ενταφιάστηκε με πλήθος αντικειμένων (εικ. 21): αργυρά, χρυσά και γυάλινα κοσμήματα, ειδώλια, μυροδοχεία, πυξίδες (κοσμη-

ματοθήκες) τη συνόδεψαν στο τελευταίο ταξίδι. Η πολυτέλεια και ο πλούτος των κτερισμάτων υποδηλώνουν ότι η νεκρή πέθανε «άωρη» και ότι η οικογένειά της είχε ξεχωριστή θέση στην κοινωνία της πόλης. Παράλληλα, όμως, η αλόγιστη ποσότητα κτερισμάτων σχετίζεται και με το συρμό της εποχής αυτής που ευνοούσε την επίδειξη πλούτου και πολυτέλειας.

Αναπαραστάσεις τάφων

Στο κέντρο της αίθουσας «Δημήτρη Λαζαρίδη» εκτίθενται αναπαραστάσεις τριών τάφων, οι οποίοι παρουσιάζονται όπως ακριβώς αποκαλύφθηκαν (εικ. 9, 22). Πρόκειται για μια από τις λίγες προσπάθειες έκθεσης ανθρώπινων καταλοίπων στα ελ-

22. Έκθεση ανθρώπινων καταλοίπων σε αναπαραστάσεις τάφων.

ληνικά μουσεία. Στοχεύει στην πρόσληψη ποικίλων πληροφοριών από το κοινό μέσω της συνολικής εικόνας των τάφων, αλλά και του δέους που προκαλεί το περιεχόμενό τους. Το τμήμα αυτό απέβη ιδιαίτερα δημοφιλές σε όλες τις ηλικιακές ομάδες επισκεπτών για σειρά από λόγους, που περιλαμβάνουν την πρόκληση ποικίλων συναισθημάτων, την παραγωγή κριτικής σκέψης και την προσφορά ιδιαίτερων πτυχών γνώσης του παρελθόντος, που οδηγούν στην κατανόηση και ερμηνεία του.

Ένα φυλαχτό από το Βυζάντιο

Το φυλαχτό (εικ. 23), έχει σχήμα σταυρού. Είναι από χαλκό και το εσωτερικό του είναι κενό, ώστε να περικλείει Τίμιο Ξύλο, ιερά λείψανα, χώμα, στάχτη κλπ. που είχαν καθαγιαστεί στους Αγίους Τόπους. Παριστάνεται η Θεοτόκος, δεόμενη για τον πιστό. Η μορφή της έχει αποδοθεί σχηματικά με γρήγορη

23. Εγκόλπιος σταυρός - λειψανοθήκη. 11ος - 12ος αιώνας.

24. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα στην ενότητα «Παιδική Ζωή».

χάραξη. Στο άνω μέρος υπάρχει η επιγραφή ΜΡ ΘΥ, δηλαδή ΜΗΤΗΡ ΘΕΟΥ. Αυτά τα φυλαχτά φοριούνται κρεμασμένα στο στήθος. Ήταν ιδιαίτερα δημοφιλή στους Βυζαντινούς και παράγονταν μαζικά μετά την πρώτη περίοδο της Εικονομαχίας και μέχρι τον 12ο αιώνα. Το συγκεκριμένο προστάτευε έναν κάτοικο του Πολυστύλου και στη μετά θάνατον ζωή του· βρέθηκε σε ένα νεκροταφείο που είχε ιδρυθεί εκτός των τειχών, στην περιοχή της δυτικής πύλης των αρχαίων Αβδήρων.

Η προσφορά του μουσείου

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων επιδιώκει τη συνέργεια με άλλα μουσεία και την τοπική κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, συμμετέχει σε εκθέσεις του εσωτερικού και διοργανώνει φωτογραφικές εκθέσεις και εκθέσεις εκμαγείων. Πλήθος είναι οι κάθε είδους ελεύθερες για το κοινό εκδηλώσεις, που περιλαμβάνουν διαλέξεις, βιντεοπροβολές, μουσικές περιηγήσεις. Πλούσια είναι και η σειρά των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές (εικ. 24), ενήλικες και ειδικές ομάδες επισκεπτών που γίνονται σε συνεργασία με σχολεία και τοπικούς φορείς, ενώ μια σειρά εντύπων που διανέμονται δωρεάν γνωρίζουν στον επισκέπτη επιλεγμένα εκθέματα. Λειτουργεί επίσης μικρόπωλητήριο. Η μέριμνα για τα άτομα με κινητικά προβλήματα περιλαμβάνει ράμπες, ανελκυστήρα, ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες και διάθεση αμαξιδίου. Τα άτομα με προβλήματα όρασης έχουν τη δυνατότητα να ψάξουν επιλεγμένα αντικείμενα και να διαβάσουν φυλλάδια εκτυπωμένα σε σύστημα Braille. Η παρουσία του μουσείου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ομάδα του Facebook «Αρχαιολόγοι και Αρχαιολάτρες Αβδήρων και Ξάνθης») με σκοπό την επιμόρφωση και πληροφόρηση είναι σταθερή, ενώ σε τελικό στάδιο βρίσκεται η κατασκευή ιστοσελίδας.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Καλλιντζή Κ., «Αλάβαστρα από το νεκροταφείο των αρχαίων Αβδήρων», *Περί Θράκης* 3, (Ξάνθη 2003), 11-42.
- Καλλιντζή Κ., «Κλειστά σύνολα από το νεκροταφείο των αρχαίων Αβδήρων», Στ' Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική κεραμική, Βόλος 17-23 Απριλίου 2000 (Αθήνα 2004), 259-268.
- Καλλιντζή Κ., «Κοσμήματα από το νεκροταφείο των αρχαίων Αβδήρων», στο Αθ. Ιακωβίδου (επιμ.), *Η Θράκη στον ελληνορωμαϊκό κόσμο, Πρακτικά του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου Θερακολογίας, Κομοτηνή-Αλεξανδρούπολη 18-23 Οκτωβρίου 2005* (Αθήνα 2007) 255-271.
- Καλλιντζή Κ., *Αρχαία Άβδηρα*. Ηλεκτρονική Περιήγηση, CD-ROM, Θεσσαλονίκη 2008.
- Καλλιντζή Κ., Κ. Χατζηπροκοπίου, Μ. Χρυσάφη, *Λήμματα για τον κατάλογο περιοδικής έκθεσης, στο Αδάμ-Βελένη Π. (επιμ.) Γυάλινος Κόσμος, Θεσσαλονίκη 2010*, 401-410, αρ. 489, 494-506.
- Καλλιντζή Κ., *Λήμματα για τον κατάλογο περιοδικής έκθεσης, στο Αδάμ-Βελένη Π. (επιμ.), Γυάλινος Κόσμος, Θεσσαλονίκη 2010*, 401-404, αρ. 488, 490-493.
- Καλλιντζή Κ., «Κύλικες ιωνικού τύπου από το νεκροταφείο των Αβδήρων», Ζ' Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική, Αίγιο 4-9 Απριλίου 2005 (Αθήνα 2011), 463-474.
- Καλλιντζή Κ., «Πήλινα φαρμακοδοχεία από τα Άβδηρα», στο Μ. Γιαννοπούλου, Χρ. Καλλίνη (επιμ.), *Ηράκλειο Ι, Τιμητικός τόμος για την Στέλλα Δρούγου*, Αθήνα 2016, 490-514.
- Καλλιντζή Κ., «Τα ειδώλια των Αβδήρων» στο Π. Αδάμ-Βελένη, Η. Ζωγράφου, Α. Κουκουβού, Ουρ. Πάλλη, Ε. Στεφανή (επιμ.), *Ειδώλιο. Ένας μικρόκοσμος από πηλό*, Θεσσαλονίκη 2017, 105-107.
- Καλλιντζή Κ., *Λήμματα για τον κατάλογο περιοδικής έκθεσης, στο Π. Αδάμ-Βελένη, Η. Ζωγράφου, Α. Κουκουβού, Ουρ. Πάλλη, Ε. Στεφανή (επιμ.), Ειδώλιο. Ένας μικρόκοσμος από πηλό*, Θεσσαλονίκη 2017, 357-360, αρ. 411-417.
- Καλλιντζή Κ., Κ. Χατζηπροκοπίου «Αγγεία και νομίσματα στις ταφικές πρακτικές του 4ου αι. π.Χ. στο νεκροταφείο των τύμβων των Αβδήρων», στο Ε. Μανακίδου, Α. Αβραμίδου (επιμ.) *Η κεραμική της Κλασικής Εποχής στο Βόρειο Αιγαίο και την Περιφέρειά του (480-323/300 π.Χ.)*, Πρακτικά του Διεθνούς Αρχαιολογικού Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη 17 - 20 Μαΐου 2017, (Θεσσαλονίκη 2019), 541-557.
- Καλλιντζή Κ., Β. Δημητράκοπούλου, «Τα ειδώλια του ταφικού τύμβου Αλμυρής Λίμνης Αβδήρων», Διεθνές Συμπόσιο: «Το ειδώλιο στον βορειοελλαδικό χώρο από την προϊστορία έως τους ρωμαϊκούς χρόνους», Θεσσαλονίκη, 11-13 Οκτωβρίου 2018 (υπό έκδοση).

- Καλλιντζή Κ., «Ανθρώπινα κατάλοιπα στο μουσείο Αβδήρων. Έκθεση και πρόσληψη από τον επισκέπτη», Διεθνές Συνέδριο της Διεύθυνσης Μουσείων Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠΠΟΑ «και όμως δεν είναι σωηλά... Ανθρώπινα κατάλοιπα σε αρχαιολογικά μουσεία. Δεοντολογία και έκθεση», Αθήνα, 31 Οκτωβρίου - 1 Νοεμβρίου 2019 (υπό έκδοση).
- Κουκούλη Χ., «Ειδήσεις εξ Ανατολικής Μακεδονίας», ΑΑΑ Ι (1968), 249-250.
- Λαζαρίδης Δ., *Πήλινα ειδώλια Αβδήρων*, Αθήνα 1960.
- Λουκοπούλου Λ., Αν. Ζουρντζή, Μ.-Γ. Παρισάκη, Σ. Ψωμά, *Επιγραφές της Θράκης του Αιγαίου*, Αθήνα 2004.
- Πινγιάτογλου Σ. «Πινάκιο λευκού βάρους από τα Αβδηρα», στο: Π. Βαλαβάνης, Ε. Μανακίδου (επιμ.), *ΕΓΡΑΦΣΕΝ ΚΑΙ ΕΠΟΙΕΣΕΝ. Μελέτες κεραμικής και εικονογραφίας προς τιμήν του καθηγητή Μιχάλη Τιβέριου*, Θεσσαλονίκη 2014, 331-342.
- Σαμαρτζίδου Στ., Μπαντινού Π. «Άβδηρα: Ειδώλια «μυροφόρα» από ταφικό τύμβο της αρχαίας νεκρόπολης» στο Α. Γιαννικουρή (επιμ.) *Κοροπλαστική και μικροτεχνία στον αιγαιακό χώρο από τους γεωμετρικούς χρόνους έως και τη ρωμαϊκή περίοδο» Διεθνές Συνέδριο στη μνήμη της Ηούς Ζερβουδάκη, Ρόδος 26-29 Σεπτεμβρίου 2009*, (Αθήνα 2014), 291-306.
- Σκαρλατίδου Ε., «Επιτύμβιο ανάγλυφο από τα Αβδηρα», στο Δ. Τριαντάφυλλος, Δ. Τερζοπούλου (επιμ.), *Αρχαία Θράκη, Πρακτικά 2ου Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών, Κομοτηνή 20-27 Σεπτεμβρίου 1992* (Κομοτηνή 1997), 775-788.
- Σκαρλατίδου Ε., «Ενεπίγραφα ταφικά μνημεία από τα Αβδηρα», *ΗΟΡΟΣ* 14-16 (2000-2003), 245-254.
- Σκαρλατίδου Ε., «Πήλινο σύμπλεγμα νέγρου και πθήκου από τα Αβδηρα», *ΑΕ* 1984, 120-129.
- Σκαρλατίδου Ε., *Το αρχαϊκό νεκροταφείο των Αβδήρων. Συμβολή στην έρευνα της αποικίας των Κλαζομενίων στα Αβδηρα*, Θεσσαλονίκη 2010.
- Σκουλαρίκη Δ., *Σύστημα Πολιτισμικής και Βιβλιογραφικής Τεκμηρίωσης Μουσειακών Εκθεμάτων. Παραδείγματα από το Αρχαιολογικό Μουσείο των Αβδήρων*, Μεταπτυχιακή Εργασία, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Συστήματα Πολιτισμικών Πληροφοριών και Διαχείρισης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ηράκλειο 2005.
- Σκουλαρίκη Δ., «Πρόσκληση σε γεύμα...στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων»: *Μουσειοπαιδαγωγική δράση για μαθητές στο αρχαιολογικό μουσείο Αβδήρων*, Μεταπτυχιακή Εργασία, Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Μουσειολογία-Διαχείριση Πολιτισμού», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2019.
- Σκουλαρίκη Δ., «Πρόσκληση σε γεύμα ... στο αρχαιολογικό μουσείο Αβδήρων»: *Μουσειοπαιδαγωγική δράση για μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο αρχαιολογικό μουσείο Αβδήρων*. 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας και της καινοτομίας», Αθήνα 25-27 Σεπτεμβρίου 2020 (υπό έκδοση).
- Σκουλαρίκη Δ., Γ. Γκορόγιας, Β. Καλέση, *Τα Μαγειρικά Σκεύη...από το παρελθόν στο παρόν. Μουσειοπαιδαγωγικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα για μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στο Πρακτικά Επιστημονικής Δημερίδας «Η Σύνοδος των Τεχνών στο σημερινό Σχολείο»*. Αλεξανδρούπολη, 31 Μαΐου - 01 Ιουνίου 2014 (Αλεξανδρούπολη 2014), 411-422.
- Τριαντάφυλλος Δ., «Θράκη», στο *Θησαυροί της Αρχαίας Μακεδονίας*, Αθήνα 1979, 99-108.
- Τριαντάφυλλος Δ., «Κλαζομενική Σαρκοφάγος από τα Αβδηρα», στο: Δ. Τριαντάφυλλος, Δ. Τερζοπούλου (επιμ.), *Αρχαία Θράκη, Πρακτικά 2ου Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών, Κομοτηνή 20-27 Σεπτεμβρίου 1992* (Κομοτηνή 1997), 741-774.
- Τριαντάφυλλος Δ., Κ. Καλλιντζή, Ν. Σουλάνης, «Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων», *ΑΕΜΘ* 13, 1999 (Θεσσαλονίκη 2001), 1-14.
- Τριαντάφυλλος Δ., Κ. Καλλιντζή, «Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων», *Αρχαιολογία* 79 (2001), 93-96.
- Τριαντάφυλλος Δ., «Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων», *ΑΔ* 54 (1999) Χρονικά, Β2, 707-709.
- Χασάπη-Χριστοδούλου Ε., «Πήλινα θεατρικά ειδώλια από τη Μακεδονία και τη Θράκη», *Μακεδονικά* 28 (1991-1992) 268-323, κυρίως 313-316 και 321-323.
- Χατζηπροκοπίου Κ., *Σχεδιασμός εκπαιδευτικού προγράμματος με βάση τη θεωρία της Μετασχηματίζουσας Μάθησης: Εκπαίδευση ενηλίκων μελών της μουσουλμανικής μειονότητας στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων και στους αρχαιολογικούς χώρους της Ξάνθης*, Διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Εκπαίδευση Ενηλίκων» του ΕΑΠ, Πάτρα 2016.
- Χρυσάφη Μ., *Σχεδιασμός και πειραματική υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος για την Δ' Δημοτικού «Ανακαλύπτω την καθημερινή ζωή στα αρχαία Αβδηρα μέσα από παιγνιώδεις δραστηριότητες στο μουσείο»*. Διπλωματική εργασία στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος «Σπουδές στην Εκπαίδευση», Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 2009.

- Χρυσάφη Μ., Δ. Σκουλαρίκη, «Εκπαιδευτικές δράσεις της ΛΑ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων» *ΑΕΜΘ* 27, 2013 (Θεσσαλονίκη 2018), 451-458.

Ξενόγλωσση

- Chrysanthaki-Nagle K., L'histoire monétaire d'Abdère en Thrace (VIe s. av. J.-C. - IIe s. ap. J.-C) *Μελετήματα* 51 (Αθήνα 2007).
- Dupont P., E. Skarlatidou, «Archaic Transport Amphoras from the First Necropolis of Clazomenian Abdera» στο Μ. Τιβέριος, Β. Μισσηλίδου-Δεσποτίδου, Ε. Μανιακίδου, Α. Αρβανιτάκη (επιμ.), *Η Κεραμική της αρχαϊκής εποχής στο βόρειο Αιγαίο και την περιφέρειά του (700-480 π.Χ.)*, Θεσσαλονίκη, 19-22 Μαΐου 2011, (Θεσσαλονίκη 2012), 253-264.
- Dupont P., K. Kallintzi, «Note on a vessel of unusual type from the Abdera "Teian" necropolis: mini-"Falaieff krater" or thymiaterion?», *Materiale și Cercetări Arheologice (MCA)*, (serie nouă), XIII (2017), 41-45.
- Kallintzi K., Ch. Veligianni, «Eine neue Weininschrift aus Abdera», *The Ancient History Bulletin*, 10.2 (1996) 51-65.
- Kallintzi K., I.D. Papaoikonomou, «A Methodical Approach to Funeral Goods Offered to Children of Ancient Abdera», στο C. C. Mattusch, A. A. Donohue, A. Brauer (επιμ.) *Proceedings of the XVI International Congress of Classical Archaeology, Boston, Massachusetts, USA, 23-26 August 2003*, (Oxford-USA, 2006), 480-484.
- May J.M.F., *The Coinage of Abdera (540-345 BC)*, London 1966.
- Papaoikonomou I., «L'interprétation des "jouets" trouvés dans les tombes d'enfants d'Abdère», στο A.-M. Guimier-Sorbets, M. B. Hatzopoulos et Y. Morizot, (επιμ.), *Μελετήματα* 45, *Rois, cités, nécropoles: institutions, rites et monuments en Macédoine. Actes des colloques de Nanterre (Décembre 2002) et d'Athènes (Janvier 2004)* Αθήνα 2006, 239-249.
- Parisaki M. G., Prosopography and Onomasticon of Aegean Thrace, *Μελετήματα* 49 (Athenes 2007).
- Peristeri-Otatzi C., «Amphores et timbres amphoriques d'Abdère», J.Y. Empereur et Y. Garlan (επιμ.), *Recherches sur les Amphores Grecques*, BCH Suppl. XIII, Paris 1986, 491-496.

Πνευματικά δικαιώματα φωτογραφικού υλικού

Οι φωτογραφίες ανήκουν στο αρχείο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ξάνθης. Λήψεις: Κ. Καλλιντζή (4, 16, 17, 21), Ο. Κουράκης (6 α-θ), Γ. Πατριάνος (11, 20), Δ. Σκουλαρίκη (24), Ν. Στουρνάρας (1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 13, 15, 22, 23), Στ. Στουρνάρας (10, 12, 18, 19). Σχέδιο εικόνας 10: Χ. Σισμανίδης. Συνθέσεις εικόνων 6, 10, 20: Κ. Καλλιντζή. Κείμενο εικόνας 10: Λουκοπούλου κα. 2004, 184, Ε2.

ABSTRACT

The archaeological museum of Abdera A city's tangible moments

Constantina Kallintzi

Archaeologist (Ph.D.)

Director of Ephorate of Antiquities of Xanthi

Themes in Archaeology 2020, 4(3): 338 - 357

The archaeological museum of Abdera is situated in the in the modern village of the same name; it houses artefacts from the city and cemetery of ancient Abdera, as well as the byzantine settlement of Polystelon, which superseded it. The exhibition covers the period from the 7th century BC to the 12th century AD, and is arranged by topics, aiming to introduce visitors to Abderitans' daily life, both private and social. In this article, we intend to not only give readers an overview of the museum, but also to present selected exhibits representing all topics. By focusing on a number of items, we hope to draw attention to certain elements of the ancients' lives, and perhaps draw comparisons with our own reality. By the end, we hope readers will be curious enough to visit the museum themselves!

Key words: Abdera, public life, private life, burial customs